

Тичина І.М. Професійний вибір у контексті життєвих виборів людини // Тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Творчість як засіб особистісного росту та гармонізації людських стосунків». – Київ-Житомир: Державний фонд фундаментальних досліджень МОН України, 2005. – С.42-43

Тичина Ірина Миколаївна
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Професійний вибір у контексті життєвих виборів людини

Теоретичний аналіз проблеми професійного вибору дозволяє зробити висновок, що він розглядається у тісному взаємозв'язку із професійним самовизначенням особистості. Ці поняття трактується як близькі за змістом, інколи вони ототожнюються і вживаються як синоніми, а інколи самовизначення особистості визначається через поняття вибору [2,4,5,6]. До того ж професійний вибір часто розглядається як загальне життєве завдання людини, до вирішення якого людина змушена повертатись неодноразово[5,7,10].

Ананьєв Б.Г. розглядає проблему вибору у контексті життєвого шляху особистості, основною фазою якого вважає самотійне життя у суспільстві, яке в першу чергу пов'язується з початком професійної діяльності[1].

Пряжніков Н.С. ототожнює поняття самовизначення та вибору особистості і розглядає проблему свободи вибору (свободи самовизначення) як єдину проблему в широкому історичному контексті, пов'язує можливість професійного самовизначення з реальною свободою вибору людей у суспільстві, підкреслює нерозривний зв'язок професійного самовизначення з самореалізацією людини в інших важливих сферах життя[9].

Найбільш детально і ґрунтовно проблема життєвого вибору людини розкрита Титаренко Т. М. Авторка визначає життєвий вибір як “свідомий, довільний та свобідний акт, що на певний час, на певному етапі життєвого шляху формує напрям подальшого розвитку.”[11;323] Вибір розглядається як діяльність, яка має свої етапи протікання і регулюється актуальними та потенційними життєвими цінностями. Основна функція вибору – це смислове регулювання життя, яке здійснюється через вибір діяльностей. Авторка робить висновок, що

своєчасний, адекватний ситуації вибір є шляхом до розвитку, а уникнення вибору призводить до кризи [11].

Загальна тенденція вітчизняних авторів розглядати професійний розвиток людини у взаємозв'язку з її особистісним розвитком дозволяє розглядати професійний вибір у контексті життєвих виборів людини як безперервну тривалу череду професійних рішень, які робить людина як суб'єкт професійної діяльності. В такому розумінні кожен професійний вибір, якщо він є життєвим вибором людини, а не продиктований зовнішніми обставинами, сприяє професійному розвитку, закладає напрямок професійного і особистісного життя людини. Поетапна характеристика акту вибору, зроблена Титаренко Т.М., дозволяє припустити, що основою вибору є ставлення людини до себе, як до суб'єкта власного життя. При чому кожен людський вибір змінює життєву ситуацію, яка задає нові параметри ставлення до себе і вже ці нові критерії будуть визначати наступний вибір людини. Таким чином професійний розвиток можна розглядати як череду професійних виборів, вихідним пунктом яких є критерії ставлення до себе як до суб'єкта професійної діяльності.

Суть зміни критеріїв ставлення до себе як до суб'єкта професійної діяльності розкривається за допомогою категорії цінностей. З позицій суб'єктно-ціннісного підходу (Музика О.Л.) ставлення до себе як до суб'єкта професійної діяльності можна розглядати через процес наділення себе певними стратегіями досягнення успіху в обраній професії, які усвідомлюються людиною, як її професійні якості і є тими цінностями, які детермінують її професійну діяльність. В процесі професійного розвитку змінюються критерії ставлення до себе. Така зміна відбувається в результаті безпосередньої участі в навчально-професійній і професійній діяльності, коли новий життєвий досвід сприяє виробленню і конструюванню нових цінностей. Таким чином, змістове наповнення ціннісної свідомості особистості детермінує особливості

професійних виборів людини і відповідно визначає унікальність її професійного шляху.

2. Гинзбург М.Г. Психологическое содержание личностного самоопределения//Вопр. психол. 1994. № 3. С.43-52.
3. Завалишина Д.Н. Субъектно-динамический аспект профессиональной деятельности// Психол. Журн. 2003. Т. 24 .№ 6.С.5-15.
4. Казанцева Т.А., Олейник Ю.Н. Взаимосвязь личностного развития и профессионального становления студентов-психологов//Психол. Журн. 2002. Т. 23 .№ 6.С.51-59.
5. Кудрявцев Т.В., Шегурова В.Ю. Психологический анализ динамики профессионального спмоопределения личности // Вопр. психол. 1983. № 2. С.51-59.
6. Лукина В.С. Исследование мотивации профессионального развития//Вопр. психол. 2004. № 5.С. 25-32.
7. Митина Л.М. Личностное и профессиональное развитие человека в новых социально экономических условиях//Вопр. психол. 1997. № 4. С.28-38.
8. Музика О.Л. Теоретичні та методологічні проблеми дослідження ціннісної свідомості.// Проблеми суспільних трансформацій в Україні в умовах транзитивного розвитку: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції ЖІ МА УП та ЖДУ імені Івана Франка. – Житомир, 2004.
9. Пряхников Н.С. Профессиональное самоопределение в культурно-исторической перспективе//Вопр. психол. 1996. № 1. С.62-71.
10. Сафин В.Ф., Ников Г.П. Психологический аспект самоопределения личности//Психол. Журн. 1984. Т. 5 .№ 4.С.65- 73.
11. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності – К.: Либідь, 2003. – 376с.